

● **Konuşturan:** Hüseyin Kaya

“Ben yazdım oldu, diyecek kadar bilgisizliğinin farkında bile değiller.” dediniz ama bu burada “bilgisizlik” kelimesi söz konusu kitlenin tümünü karşılamıyor. Zira bu düşünce ile hareket eden akademik donanıma hatta kimliğe sahip şairler de var. Yani geleneği gayet iyi bildiği halde bahsettiğiniz tavırda olan kitle için ne diyeceğiz? İnat mı bu yoksa zor olandan kaçıp popüler olanın cazibesine kapılmak mı?

O zaman bilgisizliğin yanına bir de ilgisizlik ekleyelim. Geleneği bilip geleceğe yolculuğun çıkış noktasının gelenek olduğunu bilenler ile bir inanca sahip olup o inancın yükümlülüğünü yerine getirmeyenleri aynı apartmanda yaşayan komşular gibi kabul edebiliriz. Bana göre asıl mesele insanın kendisini nasıl tarif ettiği değil başkalarının taltifiyle egosuna ne kadar mağlup olduğudur. Görünüşte ahlak abidesi kesilen ama içinde şeytana pabucu ters giydiren bir karakter ne ise inanmadığı halde inanıyormuş gibi yapıp kendi değerlerini yok sayarak edebi zevkimizin içini boşaltmaya çalışanlar ya bilmeden ya da bilerek millet olarak gönül toprağımızı borlaştırarak GDO’lu düşünceler ekmeye devam ediyorlar. Bunu yaparken kimileri bilinçli yapıyor kimileri bilinçsiz. Bilinçli yapanlar illaki daha da tehlikeli bir kişilik sahibidirler.

Geçenlerde şehrimizde yapılan edebiyat etkinliklerinde merhum Sezai Karakoç ile ilgili bir kolokyum düzenlendi. Buradaki konuşmacılar akademisyendi. Haydi, bilgi şöleninin yerine sempozyum icat edildi daha bunu hazmedemezken bir de kolokyum zokası yutturmaya çalışıyorlar. Bu kelimenin yerine bilgi şöleni deseler dillerini eşek arası mı sokar?

Kendisini şair yazar olarak görenler için geleneği bilmek, başlı başına uzun boylu okumalar yapmak ve okuduklarından aldığı ilhamla kendi sesini yakalamaya çalışmak demektir. Demek ki bahse konu akademik donanıma sahip olduğunu zannettiğimiz bu insanlar düşünceyi eyleme dönüştürmek yerine bir peçete gibi kullanıp atmayı devamlı ekranda görmek olarak algılıyorlar. Kim ki yazdıklarının önüne geçiyor ya da her çekilen fotoğrafta kendine bir yer açıyorsa yarınlara sadece fotoğrafları kalacaktır. Kim ki yazdıklarını yakınlarıyla bile paylaşırken nefsinin kabartılacağından korkuyorsa onun yazdıkları kendisinden sonraki nesillere kalacaktır.

Şair ya da yazar belli bir bilgi ve donanıma sahip olduktan sonra yazdıkları ile Türk edebiyatına hizmet etmeyi amaçlarsa o sanatçı yaşar, bir donanımı yoksa ve buna da talip değilse edebiyat duvarı örülürken harcın içinde bir kum tanesi bile olamaz.

Tayyib Atmaca “iyi şiir»i nasıl tanır ya da şiir adıyla önümüze konulan bir metinde neleri aramalıyız?

Şiirin öncelikle nasıl bir ruh hali ile yazılmış olduğunu anlamaya çalışır, şairiyle sağlamasını yapmaya çalışırım. Şiir, bana hangi dünyadan gelmiş ona bakarım. Şairin kafasından geçmiş, kalbinden süzülmüş, dilinin altında demlenmiş sonra da sunumu yapılmışsa bu şiire şiir derim. Şiir ana rahmine düşen ve aylarca sancısı çekildikten sonra doğurulan çocuk gibidir. Bundan dolayı sancısı çekilmeden doğan her şiir düşük yapmadır.

Bir insan bir mevzuyu anlatırken ne kadar laf kalabalığı yaparak o kadar anlaşılır olmaktan çıkarsa şiirde de kelime kalabalığı aynı şeydir. Şiir, laf olsun torba dolsun cinsinden kelimelerle birbiri peşine sıralanarak yazılmaz. Kelimeler birbirlerini açarak, birbirlerine bağlanarak yazıldığı gibi bir müziğin notaları gibi bir ahenk içinde olmalıdır. Belki kaba bir tabir olacak ama kendi aracığımıza bindiğimizde arabanın çalışmasından tutun da yoldaki performansına kadar bir sorun olup olmadığını hissedebiliyorsak bunu şiir için de düşünebiliriz.

Şiir, dayalı döseli ev gibidir. Şiirdeki bölümler odaları, tamamı ise şairin evidir. Yatak odasına buzdolabı, oturma odasına yatak, misafir odasına çamaşır makinesi koyamazsınız. Evdeki uyumsuzluk ne ise şiirdeki uyumsuzlukta üç aşağı beş yukarı aynıdır.

Tumturak, ahenk, uyum, ses, ritim adına ne derssek diyelim somut şeyler ancak şairin bir mısranın bedelini ödediğini, içtenliğini nasıl ölçebiliriz? Sa-dece his bulaşımı ile anlaşılabilir mi bu?

Şiir, kaliteli elbiselik kumaş gibidir. İyi terzinin elinde çıkmışsa gönlünüzde tiril tiril durur, değilse okurken dilinizi ve zihninizi yorar.

Şair, biraz da taş duvar ustası gibidir. Hangi taş hangi köşeye konur, hangi taştan kilit taşı, hangi taşlar düzgün, hangi taşlar ara boşlukları doldurur, zihnini çalıştırarak ve emeğinin hakkını vererek ilgili taşları ilgili yerlere koymazsa ördüğü duvarlar bir taş yığınının ibarettir.

Şiirde gönül ve zihin teri horasan harcı gibidir, birbirini tamamlar. Kelimeleri taşlar olarak tasavvur edip şiirin inşasını, Mimar Sinan’ın Süleymaniye Camii inşası gibi düşünürsek maksat biraz daha iyi anlaşılır.

Şiirde ahenk şart mı veya şöyle diyelim: Şiirin müzik ve resimle yahut diğer sanat dalları ile illa bir bağı olmalı mı? Ahenk, estetik, his... evet bunlar

geleneksel unsurlar ama nasıl ki içerik bakımından bütün şiirlerin lirik olması gibi bir durum söz konusu değil, taşlama, koçaklama tarzında şiirleri de şiir olarak kabul ediyoruz; ahenkten, uyumdan, histen uzak şiirleri kendi tarzında şiire dahil edemez miyiz?

Şiir, bir kere sözü güzel söyleme sanatıdır. Ben zaman zaman atmaca şiirler söylerim. Mesela yazarken irticalen yine atalım:

Aklımın bulvarında kör tırpan

Yoluyorum kaldırımları açmadan

Varlığın engerek bir volkan

Yutar aklın koyu gölgeyi... alın size şiir işte. Eğer şiir buysa.

Saz çalmasını bilmeyen birisinin eline sazı verirse-niz çalmaya başladığında ruhunuz gıdalanır mı zehirler mi? Peki notayı bilen ya da müzik kulağı ile biz müzik aletini çalan birisi ile diğerini karşılaştırdığımızda hangisinin usta, hangisinin amale bile olmadığını rahatlıkla görebilirsiniz.

O zaman şöyle diyebiliriz: Notayı bilen ya da iyi bir müzik kulağına sahip olup notaların adını, değilse bile yerlerini bilen, o müziğe aşina olana da şair diyebiliriz elbette. Şair hangi kelimeyi nereye ne şekilde koyarsa hem ahenk hem mana bütünlüğünü sağlayacak şekilde kelimeleri yerli yerine koyar biz de buna ahenk deriz. Bu ahengi yakalamak için de elbette şiir bilgisi olması gerekmektedir. Ahenkten, histen uzak şiire gelince olsa olsa bu tür şiirlere ne dediğini bilmeyen ya da birbirleriyle yan yana geldiklerinde bir manası olmayan, şairine sorsanız bile şerh edemeyeceği bir şiir çıkar ortaya ki anla anlayabiliyorsan.

Şair biraz da kendisinden önce yaşamış ya da akranları ile kendini mukayese edip yazdığı şiirleri hangi şairlerin şiirleriyle tartıya çıkardığında darası ne, safisi ne -ben'ini bir kenara koyarsa- elbette görecektir. Sözü şu atasözümüze yaslanarak sürdürülim isterseniz: "Asil azmaz, bal kokmaz; kokarsa yağ kokar, onunda aslı ayrandır." Asil olan gelenektir, gelenekten beslenmeden asil şiir yazılmaz. Yazılsa da doğallığı ile oynanmış tohumlardan üretilen, karpuz, domates, salatalık vs. gibi çekirdeği olmaz dolayısıyla igdiştirilmiş hiçbir canlı varlığın nesli olmaz. Hazır süttü ya da süttozundan yağ, peynir yapabilir miyiz? Köksüz şiiri de pekâlâ hazır süt ve süttozuna benzetebiliriz. Alır kullanırsın ve işi biter. Bu ürünleri nerede alırsanız alın kalite olarak birbirlerinden farklı olmadıkları gibi uzun ömürlü olmaları için içine katmış oldukları katkı malzemeleri de değişmez. Söz konusu maddelerin karışımıyla elde edilen yiyecekler ne kadar uzun süre dayanıklılık gösterirse bir o kadar da zararlı olur. Bundan dolayı üretim ve tüketim tarihlerine bakmadan bu ürünleri almayız.

O zaman şunu da diyelim: Şiirin ve şairin üretim, tüketim tarihi olmaz. Bir şiir ya da şiir kitabı yayım-

landıktan sonra tekrar okunmak için muhafaza edilmiyorsa hem kâğıt israfı hem de kitaplıkta boşa yer işgal ediyor demektir.

Şiirin üretim, tüketim tarihi olmaz, ifadeniz çok yerinde bir tespit. Kendine çağırın şiir ya da kitap diyebilir miyiz bahsettiğiniz metinler için. Var mı sizi ayda yılda bir de olsa kendine çağırın şiirler, kitaplar? Kendi şiirlerinizden var mı sizi tekrar kendine çağırın?

Gerek günlük konuşmalarımızda gerekse yazışmalarımızda geçmişte ya da günümüzde yaşanmış olaylar, konulardan alıntılar yaparak atıfta bulunuruz. Bazı şiirler, şairler, yanınızda olmasa bile sohbetinizin arasına dalar ve sohbetinizi güzelleştirir. Günümüzde popüler müzikten geriye ne kalır orasını bilmem ama yüzyıllar önce söylenen bir türkünün yeri gelir dumanı dudaklarımızda tüter. Hangi şaire sorsanız bir şairi biliyorsa onun şiirlerinden aklında kaldığı kadarıyla bir dörtlük, bir dize de olsa söyler. Şairin adı geçiyor ancak şiiri akla gelmiyorsa ve bizde bir karşılığı yoksa o kişi sadece sohbette adı geçen bir insandır, şair değildir.

Geriye dönüp baktığımda tekrar tekrar okuduğum şiirler olduğu gibi tekrar tekrar okuduğum şiirlerime de zaman zaman rastlıyorum. Şiir ne zaman yazılırsa yazılsın eğer duygu ve düşünce incilerinden seçilen kelimelerle yazılmışsa hiçbir çağda değerini kaybetmez.

Şair, yaşadığı çağa tanıklık yapmış gönül yükü taşıyan insandır. Bu yükün altında inlemeden menzile güzel söz taşımazsa; "Kendisi muhtac-ı himmet bir dede, nerede kaldı gayriya himmet ede" durumuna düşer.

Şiir kitaplarının çok basılmadığı ya da satılmadığı yıllardır söylenegilir. Bu durum şiire mahsus bir şey mi yoksa günümüz şiiri için mi geçerli? Biraz daha açacak olursak şiirin talibinin az olması onun yazgısı mı, yoksa günümüz şiiri mi kendisini sıkıştırdı buraya?

Günümüz şairleri o kadar kötü şiir, şiirler yazıyorlar ki hem kendi çağında hem de kendisinden sonra yazacaklara kötü örnek olduklarının farkında değiller. Gerek yayınevleri gerek dergiler, şiirin şiir olmasından ziyade şairinin kitap veya dergiyi ne kadar pazarlayacağını hesabındalar. Bu hesapla yayınevinin, derginin şairi olarak kabul görüyorlar. İyi şiir okurları bir şekilde şiire ulaşıyor ama ne kadar iyi okur kaldı orasını da bilmiyorum. Edebiyat tarihini kimler nasıl yazar orasını bilmem lakin hiçbir zaman gerçek okurun gözünü boyayamazlar. Zaman, "bana şair densin" diye kendini parlayan şairleri değil, kendini şiirinin arkasına gizleyen şairlerin şiirini bir ayna gibi gönüllere tutmuştur.

Günümüz şairlerinin çoğu şiir coğrafyalarında ge-

zinmeden hangi gönül toprağında hangi tür şiirler akmış, kimlerin topraklarını sulamış bunları bilmeden kendini bir ırmak gibi görüyor. Şiir zevki şairde olmazsa okuru da şiir kitaplarının müşterisi gibi elbette göremeyiz.

Geçmişin ve bugünün şiiri diye adlandırmak bence doğru bir tanım değil. Şiir ne zaman yazılırsa yazılınsın okunduğunda sizde bir karşılığı varsa o şiir günümüzün şiiridir. Hiçbir şair geleceğin şiirini yazmaz, bugün yazdığı şiir ise ancak geleceğe taşınır.

Günümüzde gelebilecek eleştirileri kurnazca savuşturma çabası mı yani “ben gelecek dönemlerin, çağların şiirini yazıyorum.” savunması. Bu ya da benzer ifadeler zaman zaman rastlıyoruz ara sıra. Okur ya da eleştirmen sorgulamasından kaçış mı bu tarz söylemler?

Yazara, okura, eleştirmene elbette bir saygım var. Yaptığı iş için bir zaman harcıyor iyi kötü bir şeyler yazıyor ve bir şeyler üzerine kafa yoruyor. Sohbetlerimiz genel çerçevesi içinde bir işin ne kadar samimiyetle yapılıp yapılmadığı hususu üzerinde durmaya çalıştık, tekrarda fayda vardır ki yine bu konuya benzer başka konular da sohbet arasında kendine yer açınca konuşmamız gerekiyor.

Sorunuzun özünde salt okuru, yazar eleştirmeni kastedip neden bu insanların “ben”ine secde edildiğini soruyorsunuz.

Günümüzde insanlar kendi sözünün üstüne, altına ya da derkenarına bir söz eklensin istemiyor. Böyle olunca da her aynaya bakan kendini dev aynasında görüyor ve endam aynasından suretine bakanları küçümsüyor. Her şair, yazar geleceği değil bugünü yazar. Eğer bugün yazdıklarıyla insanın yüreğine dokunabiliyorlarsa yazdıkların yarına kalabilir. “Ben Halep’teyken şu kadar arşın atlardım” diyenlerin karşısına çıkıp, ‘Halep oradaysa arşın burada atla da ölçelim’ deseniz hâli nice olur varın orasını siz tahayyül edin. Alın size Ziya Paşa’nın yaşadığı dönemde söyleyip geleceğe armağan ettiği bir söz “Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz.» Bundan gayrısı laf-ı güzaftan başka bir şey değildir.

Yine biraz yayıncılığa dönelim istiyorum. Bundan yirmi, yirmi beş sene önce bizim kuşak bir yerlere ürün göndereceği zaman tıpkı resmi yazışmalarda olduğu gibi bir usul ile gönderirdi. Misal bir öz geçmiş olurdu gönderilen metnin önünde. Tek metin değil birkaç metin gönderilirdi. Ardından ilgili dergiden dönüş beklenirdi. Dönüş olumlu ise derginin yeni sayıları ipe çekilirdi. Şimdi iletişim hızlandı ama sanki bir usulsüzlük, üslupsuzluk da söz konusu bu tür irtibatlarda. Hece Taşları’na gelen ürünlerde ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz? Sizinle gerek Hece Taşları için gerek şiirlerini değerlendirmeniz için ulaşmak isteyen gençlere neler söylemek istersiniz?

En güzel en samimi haberleşme aracı mektuplardı. Çünkü mektup size özel yazılmış, iki elinizle tutup okurken muhatabınızın yazdıklarıyla birebir hemhal olduğunuz hissi ile okurdunuz mektubu. Yazmak için özel bir zaman ve mektubu göndermek için de bir zaman harcadığınız bu iletişim şekli hem sizin için hem de gönderdiğiniz kişi için değerliydi.

Günümüzde bu zahmetlere katlanmadan bir eposta ile bu işi yapıyorsunuz ama maalesef yazdığınız mektup değil. Olsa olsa karşılıklı konuşma aracının yazıya dökülmüş halidir. Artık yolunu beklediğiniz postacı yok. Bir eposta ile istediğiniz insana ulaşabiliyorsunuz ama o insanın epostanıza bakıp bakmadığını da bilmiyorsunuz.

Sizin bahsettiğiniz zamanlarda *Kırağı* şiir dergisine gönderilen yüzlerce mektuba cevap yazardım. Gelen şiirlerle ilgili olumlu-olumsuz düşüncelerimle birlikte şiiri değerlendirmeye alıp almayacağımı hatta değerlendirmeye alırsam hangi sayıda değerlendireceğimi yazardım.

Günümüzde böyle bir şey kalmadı. Bir eposta gönderdiğinizde geri dönüş yapması için ricada bulunmak zorundasınız. Bu da yazdığınız kişinin sizi ciddiye alıp almamasına bağlı. Bir dergiye bir şiir/deneme/hikâye göndermedeki üslup maalesef kayboldu. Affedersiniz bir hayvanın önüne bile yiyecek konurken takındığımız tavrı, yazışma ve konuşmada gösterilmiyoruz. Mesela *Hece Taşları*’nı hiç takip etmemiş birisi serbest şiir ya da hikâye gönderiyor. Ben de yıllardır yaptığım gibi göndereni muhatap alıp dergiyi takip etmediğini, dergi sayılarını inceleyip ona göne çalışmalarını göndermeleri hususunda dönüş yapıyorum. Bazıları da selam kelam etmeden sosyal medya üzerinden ya da epostadan şiir gönderiyor. Ben de şiiri okumamım için mi yoksa yayımlamam için mi gönderdiğini soruyorum. Şiirlerini zayıf bulduğum başka şiirlerini istediğim arkadaşlar da bir daha dönüş yapmıyorlar.

Eskiden gençlere şöyle yazın böyle yazın, şu kitapları okuyun şiir yayımlamada acele etmeyin, yazdığınız şiirleri beğenmemeye başladığınız anda şiirin kapısını aralıyorsunuz diye tembihlerde bulunurdum. Tabiri caizse bir usta çırak ilişkisi içinde yazışmalarımız sürerdi. Günümüzde her genç bir an önce şair olmak istiyor. Yolu kendi kendine bulmaya çalışıyor. Halbuki şiir içinde ya da şehirler arası yolculukta -araç kullanıyorsa ve gideceği adresi bilmiyorsa- navigasyon kullanmadan varmak istediği hedefe varamaz.

Has şiiri tanımak için yol gösterecek, gönü ile dokunacak şairler hâlâ var. Onlara ulaşip ulaşmamakta genç şair adaylarının bileceği iştir.